

Head sõbrad!

Oleme täna siia kogunenud märkima kaht Eestit ja eesti rahva saatust määranud sündmust. Üks leidis aset täna 68 aastat tagasi Moskvas, ja teine 20 aastat tagasi siinsamas Hirvepargis. Esimene sündmus, Molotovi-Ribbentropi pakt pühkis meie riigi ja peaaegu meie rahva maa pealt ära. Teise sündmusega alustati meie riigi taastamisest.

MRP ja kõik, mis sellega seotud, paljastab totalitarismi olemust vist paremini kui mis tahes teine üksikjuhtum. Kaks kriminaalset jõuku said kokku, jagasid omavahel seda, mis kuulub teistele. Seejärel, teades väga hästi, et nende tegevusel puudub igasugune legitiimsus, kuulutasid selle kõik salajaseks.

Miks nad salastasid ja salatsesid? Aga põhjusel, et nende tegevus oli teadlikult ebaõige ja ebaõiglane, algusest saadik vale ning seda taheti varjata. See ongi jõu ja valega, sohi ja šokiga saavutatud võitude igavene probleem. Sul on võimatu kuuluda õigete hulka, kui oled sinna pürginud mittelegitiimsel viisil.

See kehtib kõige kohta, mis saavutatud räpaselt. Ehk siis ka kõige kohta, mida tegid NLKP ja Nõukogude võimuparaat Eestis ajavahemikul 1940–1991. *Ex iniuria non oritur ius*. Ebaõigusest ei sünni õigus.

Siit tulenes ka hirm avalikustamise ja saladuste väljatuleku ees. Hirm, mis kehtas veel 1980ndail aastail vangistama inimesi, kes rääkisid tolle vana kuritegeliku tehingu kohta tõtt. Sest Nõukogude võim teadis väga hästi, et ebaõiglaselt kättesaadu jääb igavesti mittelegitiimseks, õigustatagu seda kui palju tahes.

Head sõbrad!

Me oleme siin ka teisel põhjusel. Just siin algas Eesti tagasitee vabadusse ja õiglasse, legitiimsesse maailma. Just siin algas protsess, millele kogu NSV Liidu mittelegitiimsus enam vastu ei pidanud. Mistõttu on kummastav lugeda veel tänagi, et 20 aastat tagasi siia kogunenud julged inimesed olid mingid tähtsusetud teisitimõtlejad; et tegelikult toimus protsess mujal. Ma ei saa aru. Kui need, kes räägivad tõtt, on teisitimõtlejad, siis kes on need, kes elavad valedes?

Kui me vaatame ajas tagasi 20, 19, 18 aastat, siis näeme, et just siit algas meie vabanemine. Siin ütlesid inimesed, et impeerium on alasti. Ja pärast teid hakkasid ka teised ütlema, et alasti impeerium on võlts ja lõppkokkuvõttes kuritegelik.

Kuid täna tahaksin rääkida ka sellest, mis saab edasi. Tänapäevani me kogeme, kuidas pisendatakse kõike seda, mida Eesti ja teised kommunismi all kannatanud rahvad pidid üle elama.

Mind ei häirikski see nii palju, kui pisendajad oleksid neutraalsed kõrvalseisjad. Siis võiks ju nendega vaielda. Aga miks just endised NLKP liikmed, sealhulgas ka partei juhtivad tegelased, pidevalt õigustavad või pisendavad kommunistide tõttu teistele osaks saanud kannatusi? See käib lihtsalt üle mõistuse.

Tänane päev tähendab meile jätkuvalt üht: kommunism võrdub natsismiga, sirp ja vasar haakristiga. See on meie väljakutse meile siin, kes me elame kahe totalitaarse süsteemi omavahelise saagijagamise territooriumil.

20. sajandi suurluuletaja, kommunistide poolt tagakiusatud Nobeli preemia laureaat Jossif Brodski kirjutas ühes essees: "Üheparteisüsteemis parteisse astumine eeldab igal juhul üle keskmise eba-ausust." Ma nii kategooriline ei oleks. Kuid ma siiski arvan, et on teemasid, mille käsitlemisel võiksid komparteisse kuulunud inimesed tunnetada moraalselt dilemmat.

Saksamaal kuulus 70 miljonist tollaegsest elanikust NSDAP-sse ligi 8 miljonit. See teeb kokku suurema protsendi, kui oli eestlaste osakaal EKP-s. Aga kas me kujutaksime enestele ette, et demokraatlikul Saksamaal asuks endine natsipartei liige ette ütlema, kuidas koonduslaagris virelenud vanemate laps peaks neid kannatusi kirjeldama? Ei kujuta ette.

Kas me kujutame ette, et endine NSDAP liige hakkab seletama, et tegelikult elasid paljud ju holokausti üle. Või et eks-nats hakkaks õigustama, et kui tema poleks NSDAP-sse astunud, oleks Hitler veelgi rohkem kurja teinud? Ma ei usu.

Siin on meie dilemma: Hirveparki tulid kokku inimesed, kes tahtsid taastada meie kuuluvust Lääne kultuuriruumi koos selle aluseks oleva sõnavabadusega. Mitte keegi meist ei taha elada riigis, kus piiratakse arvamuste levitamise ja seisukohtade vabadust. Mistõttu me ka ei sunni kedagi vaikima, me ei keela kellelgi oma tõe kuulutamast.

Aga selle kõrval on ka eetika. End õigustades ei tohi kuritarvitada eestlaste leebust, soovi koledusi unustada ja edasi minna. Pigem võiks – parafraseerides Jacques Chiraci – kasutada võimalust vaikida. Aga ei, ikka torgitakse, soritakse, õigustatakse. Ja imestatakse, et see teisi, kannatanuid, nende omakseid ja sugulasi solvab. Või pahandatakse, kui torkimisele reageeritakse.

Mu daamid ja härrad!

Viimaste aastate sündmused on mind veennud, et Eesti aga ka teised Euroopa riigid, mis on kannatanud inimsusevastaste kuritegude all, vajavad mälestusmärki ohvritele. Üks hiljutine sotsioloogiline uurimus näitas, et need kuritööd puudutavad enam kui 60 protsenti eestlastest. Ehk need, kelle suguvõsas pole represseeritud, on meie maal vähemuses.

Kui nii suur osa meie kodanikest on kommunismi all kannatanud, siis me ei saa lihtsalt lasta seda unustada, me ei tohi lasta seda pisendada. Ma kutsun kõiki siin ja mujal Eestis mõtlema, kuidas me saame austusega ja suurejooneliselt mälestada kõiki neid sadu tuhandeid Eesti kodanikke, kes kannatasid kommunistide kuritegeliku tegevuse all. Just nimelt kodanikke, sest nagu me peaksime teadma, ka mitte-eestlastest ja eriti vene rahvusest Eesti kodanikud olid need, keda NSV Liit vihkas kõige rohkem.

Meie vastus minevikus toime pandud kuritegude eitajaile ja pisendajatele on positiivne: väärikas mälestus neile, kes mitte millegi eest kannataksid 20. sajandi mõrvarlike režiimide käe läbi.

Aitäh!